

Diskurssianalyysi naisen roolista ja paikasta työelämässä Trendi-lehdissä

“Kun ei biisejä ite osaa tehdä voi aina paljastella”

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK), Sosiaali- ja terveysala

2022

Johanna Räsänen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Räsänen, Johanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2022
	Sivumäärä 31+1	
Työn nimi Diskurssianalyysi naisen roolista ja paikasta työelämässä Trendi-lehdissä "Kun ei biisejä ite osaa tehdä voi aina paljastella"		
Tutkinto ja koulutusala Sosionomi (AMK), sosiaali- ja terveysala		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä tutkittiin, miten naiseutta kuvataan nuorten naisten lehdessä ja miten lehdessä naiset kokevat oman paikkansa työelämässä. Naiseutta lähdettiin kuvaamaan naiselle tyypillisesti määriteltyjen roolien kautta. Tutkimuksen tarkoituksena oli jatkaa keskustelua sukupuoliroolien merkityksestä uravalintoihin ja samalla herättää keskustelua siitä, miten mediassa esitetyt naiseuden mallit sekä toisaalta naisten kokemukset työelämässä vaikuttavat naisten valintoihin työurallaan. Tutkimuksen menetelmänä käytettiin diskurssianalyysiä.</p> <p>Tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että aineiston naiset kokivat, ettei tasa-arvo toteudu työelämässä. Naisen positio koettiin ahtaana, joten naiset ilmaisivat halunsa määritellä tuota roolia ja paikkaa uudelleen.</p> <p>Naiseutta kuvattiin melko negatiivisessa valossa: se nähtiin useasti uraa hankaloittavana tekijänä, koska työelämässä se saatettiin mieltää heikkoudeksi tai jopa merkiksi ammattitaidottomuudesta. Tämä ilmeni naisiin ja heidän ammattitaitoonsa kohdistuvana vähättelynä. Naiset saattoivat kokea oman paikkansa työelämässä haastavana koska vähättelyn seurauksena he kokivat joutuvansa todistelemaan osaamistaan. Vähättely saattoi myös johtaa heidän oman osaamisensa vähättelyyn. Kaikesta tästä huolimatta naiseutta kuvattiin myös voimavarana: naiset voivat itse vaikuttaa omaan asemaansa työelämässä ja heillä on myös tahto tehdä se. He voivat oman esimerkinsä kautta välittää moniulotteisempia naiseuden malleja.</p>		
Asiasanat sukupuoli, työelämä, naisen asema, tasa-arvo, sukupuolirooli, diskurssianalyysi		

Abstract

Author(s) Räsänen, Johanna	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2022
	Number of Pages 31+1	
Title of Publication Discourse analysis on women's role and place in working life in Trendi magazines "When you can't make songs, you can always strip"		
Degree and field of study Bachelor of Social Services (UAS)		
<p>The aim of the thesis was to describe womanhood and the experiences of women in working life in a young women's magazine. Womanhood was described through the roles that are typically assigned to women. The purpose of the study was to continue the discussion on how gender roles affect career choices. It also aimed to stimulate discussion on how the portrayal of women in media and the experiences of women in working life affect women's choices in their career. The method used in the study was discourse analysis.</p> <p>The results of the thesis show that the women in the examined magazine articles felt that gender equality has still not been achieved in working life. The role of woman was considered restricted, so the women desired to define that role and position anew.</p> <p>Femininity was described in quite negative terms: it was often viewed as an obstacle in one's career because it could be considered as a weakness or even as a sign of incompetence. This manifested as belittling remarks concerning the women and their professional skills. This in turn led the women to feel obligated to prove their competence. Belittling could in addition cause the women to question their own competence. Despite of all this, femininity was also portrayed as an asset: women can influence their own position in working life and they have the will to do so. They can through their own example convey more varied models of femininity.</p>		
Keywords gender, working life, position of women, equality, gender role, discourse analysis		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Naisen asema työelämässä.....	3
2.1	Ammatillinen segregatio.....	3
2.2	Arjen erottelevat käytännöt.....	4
3	Sukupuoliroolit.....	6
3.1	Sukupuolittuneet ajatusmallit.....	6
3.2	Sukupuolistereotypiat.....	6
4	Tutkimuksen luonne ja menetelmä.....	8
4.1	Dekonstruktio laadullisessa tutkimuksessa.....	8
4.2	Diskurssianalyysin lähtöoletukset.....	9
4.3	Diskurssianalyysin eettiset näkökulmat ja luotettavuus.....	10
5	Aineiston analyysi ja tulokset.....	12
5.1	Aineiston esittely.....	12
5.2	Naisen rooli äitinä.....	12
5.3	Naisen rooli vaimona ja tyttöystävänä.....	14
5.4	Sukupuolen merkitys työelämässä.....	15
5.5	Kokemuksia vähättelystä.....	17
5.6	Oman osaamisen vähättely.....	19
6	Tulosten tulkintaa.....	22
6.1	Naiseus uraa hankaloittavana tekijänä.....	22
6.2	Naiseus voimavarana.....	23
7	Yhteenveto.....	25
7.1	Pohdinta.....	25
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotukset.....	26
8	Lähteet.....	28

Liitteet

Liite 1. Analyysin aineistona käytetyt Trendi-lehtien artikkelit

1 Johdanto

Enemmistö suomalaisista kokee sukupuolten tasa-arvon toteutuvan työelämässä, mutta tilastojen valossa tilanne on toinen. Epätasa-arvo ilmenee eri tavoin, mutta räikeimmät erot löytyvät palkoissa, naisten työsuhteissa ja sijoittumisessa työtehtäviin. Akavan erityisasiantuntija Miika Sahamiehen mukaan syyt juontavat juurensa esimerkiksi yhteiskuntamme perhevapaajärjestelmästä sekä suomalaisten työmarkkinoiden jakautumisesta miesten ja naisten aloihin. Sahamies kokee, etteivät tiedostamattomat asenteet ja yhteiskunnan rakenteet tue tasa-arvon toteutumista. (Kuja-Panula 2019.)

Työmarkkinoiden voimakas eriytyminen eli segregatio nähdään usein yhtenä merkittävimmistä tasa-arvo-ongelmista Pohjoismaissa (Tanhua 2019, 2). Sen vaikutukset näkyvät mm. nais- ja miesenemmistöisten alojen palkka-eroina sekä miesten ja naisten erilaisina urapolkuina (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021).

Ilmiö on tiedostettu jo pitkään ja käytännön tasolla ongelmaa on ratkottu esimerkiksi SEGLI-hankkeen sekä Purkutalkoot hankkeen avulla. SEGLI-hankkeessa on mukana useita eri tahoja, ja sen tavoitteena on tasa-arvon edistäminen ja segregatian lieventäminen koulutuksessa ja työelämässä. Kantavana teemana on, että ei ole enää eri sukupuolten töitä, on vain #kaikkienduuni. (Segli.) Purkutalkoot hanke toteutettiin osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimintaa. Sen tavoitteena oli tutkia nuorten koulutusvalintojen taustoja ja keinoja koulutus- ja ammattialojen sukupuolisegregatian lieventämiseksi. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta.)

Aihealuetta on lisäksi käsitelty mediassa viime vuosina. Esimerkiksi Yle Uutisten artikkeleissa vuonna 2019 todettiin, että koulutuksen ja ammattien jakautuminen sukupuolen mukaan ei ole juurikaan vähentynyt kolmessakymmenessä vuodessa. Tutkija Inkeri Tanhuan mukaan yksi syy tähän on se, että nuoriin vaikuttaa ympäröivä yhteiskunta, jossa ammatit niin kuin moni muukin asia jäsennetään sukupuolen kautta. Tilastokeskuksen yliaktuaari Miina Keski-Petäjän mukaan helposti ajatellaan, että koulutusvalinnat ovat ihmisten vapaita valintoja, mutta jos niitä ohjaavat sukupuoliroolit tai stereotypiat, niin ovatko ne? (Toivonen & Rissanen 2019.)

Medialla on oma roolinsa sukupuoliroolien muokkaamisessa ja ylläpitämisessä. Sillä on mahdollisuus tukea nuorten ammatinvalintaa sukupuolitietoisella viestinnällä ((Teräsaho & Sorjonen 2020). Teräsahon ja Sorjosen (2020) mukaan sukupuoleen liittyvät stereotypiat näkyvät yhä median kuvissa, joissa kuvataan eri aloilla työskenteleviä ihmisiä. Heidän mukaansa segregatian purkamiseksi on keskeistä, että nuoret voivat nähdä mediakuvastossa

samaistuttavia henkilöitä työskentelemässä eri aloilla ja erilaisissa tehtävissä. Myös Purkutalkoot hankkeen tutkimusraportti korostaa median merkitystä ammattikäsitteiden monipuolistamisessa (Purkutalkoot 2019).

Tässä opinnäytetyössäni tavoitteenani on selvittää diskurssianalyysin avulla millaista naiseuden mallia nuorten naisten lehti välittää sekä tarkastella naisten kokemuksia paikastaan työelämässä. Lähdän kuvaamaan naiseuden mallia naiselle tyypillisesti määriteltujen roolien kautta. Valitsin aineistokseni artikkeleita nuortenlehti Trendistä. Katson nuortenlehtien heijastavan osaltaan ympäröivän yhteiskunnan ylläpitämiä sukupuolirooleja.

Tutkimuskysymykseni on siis, miten naiseutta kuvataan nuorten naisten lehdessä ja miten lehden naiset kokevat oman paikkansa työelämässä. Tarkastelemalla näitä artikkeleita tarkoitukseni on jatkaa keskustelua sukupuoliroolien merkityksestä uravalintoihin ja samalla herättää keskustelua siitä, miten mediassa esitetyt naiseuden mallit sekä toisaalta naisten kokemukset työelämässä vaikuttavat naisten valintoihin työurallaan.

Olen pro gradu tutkielmassani vuonna 2003 tarkastellut sukupuolen rakentumista suomalaisissa ja ranskalaisissa naistenlehdissä. Aineistoni antoi viitteitä siitä, että sukupuolta rakennetaan ensisijaisesti perinteisten sukupuoliroolien kautta. Tosin silloin oli jo nähtävissä perinteisen naisen roolin kyseenalaistamista jossain määrin. Tässä työssäni on mielenkiintoista palata aihealueen äärelle ja tarkastella miten naiseutta kuvataan lähes kaksikymmentä vuotta myöhemmin.

2 Naisen asema työelämässä

2.1 Ammatillinen segregatio

Työikäisten suomalaisnaisten työllisyysaste vuonna 2019 oli 72 %, joka oli vain prosentin verran pienempi kuin miesten työllisyysaste samana vuonna. Suomessa naiset ovat siis vahvasti mukana työelämässä, vaikka Euroopassa keskimäärin työelämä on miehistä. (Kaarenoja & Rämö 2020, 82.) Naisten samanveroisesta osallistumisesta ja työelämän muutoksista huolimatta suomalaisten naisten ja miesten ammatit ja työurat sekä niiden myötä tulot ja työn arki eroavat huomattavasti toisistaan (Melin & Saari 2019, 32).

Suomen työmarkkinoilla vallitsee vahva sekä horisontaalinen että vertikaalinen segregatio (Koskiluoma 2018, Toivonen & Rissanen 2019). Horisontaalisella eli vaakasuoralla segregatiolla tarkoitetaan sitä, että naiset ja miehet työskentelevät eri ammateissa, eri työpaikoilla, eri toimialoilla ja eri sektoreilla. Miehet hakeutuvat yksityiselle sektorille vientiteollisuuteen ja rakennusalalle ja naiset puolestaan julkiselle sektorille ja yksityisen sektorin palveluammatteihin (Toivonen & Rissanen 2019). Vertikaalisella eli pystysuoralla segregatiolla tarkoitetaan työpaikoilla tapahtuvaa työnjakoa sekä naisten ja miesten positioita hierarkian eri tasoilla. (Jääskeläinen ym. 2015, Havulan 2020, 13 mukaan.)

Ammatillinen segregatio uusiintuu nuorten ammatillisten koulutusvalintojen kautta. Tekniikan ja luonnontieteiden alat ovat vahvasti miehistyneet ja miltei kaikki muut ammatillisen koulutuksen alat ovat naisvaltaisia, eritoten sosiaali- ja terveysala, jonka opiskelijoista 90 prosenttia on naisia. (Julkunen 2010, Lehdon 2021, 5-6 mukaan.)

Sukupuolittuneet koulutusvalinnat ja työmarkkinat ylläpitävät epätasa-arvoa. Tämä ilmenee käytännössä siten, että poliittinen ja taloudellinen valta sekä tulot jakautuvat yhteiskunnassa epätasa-arvoisesti naisten ja miesten kesken. Miehiä on naisia enemmän yhteiskunnan johtopaikoilla vallankäyttäjinä. (Toivonen & Rissanen 2019) Paula Koskinen Sandbergin mukaan sukupuolittuneet työmarkkinat vaikuttavat vahvasti palkkapolitiikkaan. Alojen eri työehtosopimukset mahdollistavat sen, että esimerkiksi kunnan sähkötekniikko ansaitsee kuussa lähes tuhat euroa enemmän kuin lastentarhanopettaja. Tämä johtuu hänen mukaansa siitä, ettei työn vaativuutta arvioida sopimusten välillä. (Koskiluoma 2018.)

Joidenkin arvioiden mukaan segregatio selittäisi suurimmaksi osaksi miesten ja naisten välisen palkkaeron (Korvajärvi 2010, Lehdon 2021, 10 mukaan). Tilastokeskuksen vuoden 2020 ansiotasoindeksin mukaan palkkaero on keskimäärin 16 %, eli naiset ansaitsevat noin 84 % miesten ansioista. Suomessa palkkaero on suurempi kuin EU-maissa keskimäärin. (Sosiaali- ja terveysministeriö.)

Segregaatio ei kuitenkaan välttämättä ole itsessään ongelma, vaan pikemminkin naisvaltaisten alojen heikompi arvostus, mikä ilmenee huonommissa työehdoissa ja palkoissa (Tanner 2014, 14). Koskinen Sandberg (2016, 47) korostaakin, että on oleellista pohtia, miksi naisen työtä arvostetaan vähemmän. Palkkaerojen yksilökeskeiset selitykset säilyttävät vastuun yksilölle ja hänen huonoille valinnoilleen, vieden huomion pois yhteiskunnan sukupuolittuneista valtarakenteista (Budgeon 2015, Koskinen Sandbergin 2016, 49-50 mukaan).

2.2 Arjen erottelevat käytännöt

Sohlo (2021, 100) puhuu patriarkaalisesta, miehiä suosivasta kulttuurista, jonka vaikutukset ilmenevät muun muassa rekrytoinnissa ja ylennyksissä. Näillä arjen erottelevilla käytänteillä on merkitystä naisten urakehitykseen alavalinnan lisäksi. Kaarenojan ja Rämön (2020, 135-136) mukaan esimerkiksi 1980-luvulla herättiin kysymykseen siitä, eikö kouluttautuminen ole yhtä kannattavaa tytöille kuin pojille. Huomattiin, että esimerkiksi naispuoliset toimittajaopiskelijat eivät tuntuneet työllistyvän yhtä hyvin miehet.

Nykyään naisten koulutusaste on miehiä korkeampi: esimerkiksi vuonna 2013 tehdyssä työolotutkimuksessa naisista 53 % oli korkea-asteen koulutus ja miehistä 38 % (Sutela & Lehto 2014, Melinin & Saaren 2019, 32 mukaan). Siitä huolimatta johtotason tehtäviin valitaan enemmän miehiä kuin naisia. Lisäksi naiset sijoittuvat johtotasolla pikemminkin erilaisiin tukitoimintoihin kuin ylimpiin, strategisiin positiioihin. (Sohlo 2021, 100.) Menestyminen opinnoissa ei siis ole taannut naisille työpaikkaa, johtoasemaa eikä parempaa palkkaa (Kaarenoja & Rämö 2020, 135-136).

Työmarkkinat ovat eriytyneet Suomessa sukupuolen mukaan myös työsuhdetyypeittäin. Naiset tekevät osa- ja määräaikaista työtä merkittävästi enemmän kuin miehet. (Kauhanen & Lilja 2014; Kauhanen ym. 2015, Melinin & Saaren 2019, 32 mukaan.) Esimerkiksi SAK:laisista naisista viidennes tekee osa-aikatyötä, kun taas miehistä vain noin viisi prosenttia. Näistä osa-aikatyötä tekevästä naisista yli puolet toivoisi työsuhteensa olevan koko-aikainen. SAK:laisilla aloilla määräaikaisissa työsuhteissa työskentelee 21% naisista ja 15% miehistä (Tanner 2014, 3).

Sahamiehen mukaan tämä sukupuolten välinen ero työsuhteissa johtuu perhevapaajärjestelmästä, joka ei kannusta isiä ottamaan samanlaista vastuuta perheestä kuin äitejä. Hänen mukaansa naiset ottavat edelleen suuremman vastuun kodin ja perheen hoidosta, mikä johtaa työelämän epätasa-arvoon ja vaikuttaa naisten urakehitykseen epäedullisesti. (Kujapanula 2019.) Sohlo (2021, 101) peräänkuuluttaakin selkeitä perhevapaakäytäntöjä, joiden

tulisi olla osa työpaikkojen strategista toimintaa. Tämä ehkäisisi esimerkiksi perhevapaalta palaavan siirtämistä alempiin työtehtäviin tai kokonaan syrjäyttämistä.

Lisäksi naiset raportoivat selvästi miehiä useammin havainneensa työpaikallaan syrjintää tai eriarvoista kohtelua perustuen sukupuoleensa SAK:n työolobarometrin mukaan. He myöskin kokevat työssään sekä henkistä että fyysistä väkivaltaa enemmän kuin miehet. (Tanner 2014, 12.)

Sukupuolten tasa-arvoa työmarkkinoilla tarkastellaan usein numeerisesti tilastojen valossa (Korvajärvi & Heiskanen 2019, 268). Sitä voidaan kuitenkin lähestyä myös kulttuuristen käsitysten kautta: sukupuolen ja sukupuolten tasa-arvon ja miten ne toimivat työelämässä. Sukupuolten suhteet ja sukupuolten tasa-arvo käsitetään tuolloin sekä kulttuurisesti yhteisinä että yksilöllisinä kysymyksinä tai käytänteinä. Kyse on kokemuksista, tunteista tai valinnoista, mitkä usein mielletään henkilökohtaisiksi ja jokaisen itsensä määrittelemiksi, mutta ne itse asiassa seuraavatkin pitkälti yhteiskunnassa vallalla olevia käsityksiä tai toimintatapoja. (Korvajärvi & Kinnunen 1996, Korvajärven & Heiskasen mukaan 2019, 268-269). Sukupuoliroolit, joita käsittelen seuraavaksi, voidaan käsittää kulttuurisesti yhteisiksi käytänteiksi, jotka myös hyvin ilmentävät sukupuolten suhteita työelämässä.

3 Sukupuoliroolit

3.1 Sukupuolittuneet ajatusmallit

Sukupuoliroolit on nähty keskeisenä syynä segregaatiolle (Witting & Keskipetäjä 2018, Havulan 2020, 13 mukaan). Sukupuoliroolit voidaan määritellä opituiksi, kaavamaisiksi käsityksiksi naisista ja miehistä, tytöistä ja pojista. Niiden rakentumiseen vaikuttavat kulttuuri sekä ympäröivä yhteiskunta. (Ylitapio-Mäntylä 2012, Saunavaaran 2018, 11 mukaan.)

Havulan (2020, 53) pro gradu -tutkielmassa ilmeni, että sukupuolittuneet ajatusmallit saattavat olla yhteiskunnassamme sisäänrakennettuja ja tiedostamattomia. Sosiaalipsykologi Corinne Moss-Racusin on muun muassa huomannut, että CV miehen nimellä tuotti mielikuvan pätevämmästä hakijasta kuin identtinen CV naisen nimellä. Tämä johtaa herkästi siihen, että mieshakijalle ollaan valmiita maksamaan enemmän palkkaa kuin naishakijalle. Mielikuva ihmisen "pätevydestä" ei siis aina vastaa ihmisen todellista pätevyyttä. (Kaarenaja & Rämö 2020, 8.)

Nämä sukupuolittuneet ajattelumallit voivat vaikuttaa yksilön valintoihin, jolloin esimerkiksi harrastukset, opiskelupaikka sekä ammatti valikoituvat niiden perusteella (Syrjälä & Kujala 2010, Havulan 2020, 9 mukaan). Vuoden 2016 nuorisobarometrin mukaan nuorten toiveammatit edustivat tyypillisiä sukupuolen ja siihen liittyvien odotusten mukaisia ammatteja. Tyttöjä kiinnostaa erityisesti terveys- hyvinvointi- ja kasvatusala, kun taas poikia kiinnostaa tekniikka sekä ICT. (Havula 2020, 17-18.)

3.2 Sukupuolistereotypiat

Nuoret ovat ammattia valitessaan avainasemassa sukupuolisegregaation uusintajina tai lieventäjinä, joten heidän käsityksensä itsestään, omista kyvyistään, valittavissa olevista ammateista sekä työmarkkinoista on oleellinen suunnan määräytymiseen vaikuttavana tekijänä (Lehto 2021, 1). Keskeistä on myös tarkastella miten sukupuolistereotypiat vaikuttavat sukupuolten minäpystyvyyden oletuksiin ja omakuvan sijoittumiseen työmarkkinoille (Correll 2001, Lehdon 2021, 20 mukaan). Sukupuolistereotypioissa naisiin ja miehiin liitetään tietynlaisia ominaisuuksia, kuten että naiset ovat kiltejä, hillittyjä, hoivaavia ja tunteellisia ja miehet puolestaan ovat rationaalisia, levottomia, karskimpia ja parempia johtotehtävissä (Teräs 2005, Havulan 2020, 9 mukaan). Minäpystyvyys käsittää oppilaan uskomukset tai arviot omista kyvyistään suoriutua erilaisista tehtävistä (Bandura 1986, Jyväskylän yliopiston 2020 mukaan).

Sukupuolten käsityksissä minäpystyvyyden suhteen on eroja esimerkiksi matemaattisten aineiden saralla. Correllin (2001) mukaan monet matemaattisesti lahjakkaat naiset eivät tavoittele uraa matemaattisten aineiden saralla, koska he eivät luota omaan kykyihinsä. Hänen mukaansa miehet eivät hakeudu matemaattisille aloille naisia enemmän koska ovat parempia matematiikassa, vaan siksi, että he uskovat olevansa parempia. (Lehto 2021, 17.) Tyttöjen minäpystyvyyden on havaittu olevan usein heikompaa kuin poikien myös luonnontieteissä (Kärnä ym. 2012; Meece ym. 2009, Pulkkinen ym. 2018, 33 mukaan).

Myös itseilmaisua korostavien kulttuuristen ideaalien on todettu vahvistavan työmarkkinoiden sukupuolittunutta segregaatiota. Kun omakuva on sukupuolistereotyyppinen, se johtaa sukupuolisterettyypisiin itseilmailullisiin uravalintoihin. (Cech 2013, Lehdon 2021, 14 mukaan.)

Sukupuolittuneet työmarkkinat voivat osittain juontua sosiaalisista prosesseista, jotka eivät ole korostaisen pakottavia tai syrjiviä, mutta suurimmaksi osaksi ne siis juontavat juurensa alitajuisista sukupuolittuneista ammatinvalinnoista, joita naiset ja miehet tekevät. Tämä on myös tullut ilmi esimerkiksi opiskelijoita tutkittaessa, kun huomattiin, että opiskelijat, jotka aktiivisesti kyseenalaistivat perinteiset sukupuoliroolit, saattoivat siitä huolimatta alitajuisesti tehdä urapäätöksiä perinteisten sukupuoliroolien ohjaamina. (Cech 2013, Lehdon 2021, 19 mukaan.)

Kaiken kaikkiaan on keskeistä ymmärtää, että sukupuolittuneilla stereotyyppioilla on pitkäkestoinen merkitys läpi työuran. Niillä voi olla vaikutusta sukupuolittuneiden työmarkkinoiden ja palkkauksen ja siinä ilmenevän epätasa-arvon lisäksi esimerkiksi palkkaamiseen sekä oletukseen kodin- ja lastenhoidon vastuusta. (Boye et al. 2017, Lehdon 2021, 19 mukaan.)

4 Tutkimuksen luonne ja menetelmä

4.1 Dekonstruktio laadullisessa tutkimuksessa

Opinnäytetyöni on luonteeltaan kvalitatiivinen. Dekonstruktioistinen lähestymistapa tässä laadullisessa tutkimuksessa mahdollistaa piilomerkitysten ja ristiriitojen etsimisen sekä tulinnan (Niikko 2018, 88). Kielen piilomerkitykset kertovat paljon tavastamme ajatella (Stammeier 2018). Niiden kautta on mahdollista hahmottaa, miten naiseutta kuvataan. Niiden avulla voidaan huomaamatta vahvistaa perinteisiä sukupuolirooleja tai vaihtoehtoisesti luoda uusia monipuolisempia roolimalleja.

Dekonstruktiossa ei ole kyse analyysitavasta- tai mallista, jos se mielletään käsitteiden tai ajatusten supistamisena, jonka päämääränä on tuottaa yksinkertaistettuja elementtejä ja ilmauksia (Niikko 2018, 93). Dekonstruktiossa on vallitsevana tulkinta, että todellisuus rakentuu kielessä ja että sitä kuvataan kielen avulla representaatioina ja diskursseina. (Rhedding-Jones 2005, Niikon 2018, 93 mukaan.) Diskurssit voidaan mieltää kiteytyneiksi puhe- ja ajattelutavoiksi jostain tietyistä aihealueesta, mitkä ovat muotoutuneet toiston ja variaatioiden kautta (Jokinen 2004, 191).

Dekonstruktio tavoitteena on pyrkiä kyseenalaistamaan yhdenmukaista ymmärtämistä ja tulkintaa sekä paljastamaan taustalla vaikuttavat ideologiset lähtökohdat (Rhedding-Jones 2005, Niikon 2018, 94 mukaan). Dekonstruktioisessa lukemisessa pyritään tekemään näkyväksi olosuhteet ja lukemiset, joita pidämme luonnollisina ja ilmeisinä sekä tietoisesti problematisoimaan sitä, mitä pidetään itsestään selvänä (Lenz Taguchi 2006, Niikon 2018, 97 mukaan).

Dekonstruktio auttaa paikallistamaan sellaisia eroja, jotka ovat olemassa, mutta eivät näy itse tekstissä. Tekstin kirjoitettujen sanoihin perustuvan merkityksen ja lukijan muodostaman lopullisen merkityksen sekä piilevän rivien välistä vaikuttavan merkityksen välillä on tärkeä ero. Tekstissä voi olla ikään kuin kirjoittamattomia alaviitteitä, jotka vaikuttavat tekstin ymmärtämiseen, mutta jotka eivät päällepäin näy tekstissä. (Määttänen 1999, Niikon 2018, 98 mukaan.) Dekonstruktio pyrkiikin paikallistamaan näitä sokeita pilkkuja ja poikkeamia, jotka tahattomasti tuovat ilmi tekstin ilmi- ja piilosisällön välisen jännitteen (Nordin 1999, Niikon 2018, 97 mukaan).

Dekonstruktioista lähestymistapaa tarvitaan valtavirta-ajattelun, itsestään selvien asioiden ja myyttien purkamiseksi sekä marginaaliin jäävien kysymysten esille tuomiseksi.

4.2 Diskurssianalyysin lähtöoletukset

Diskurssianalyysin lähtökohtana on kieli ja sen seurauksia tuottava luonne. Tämä lähestymistapa on tyypillinen sosiaaliselle konstruktionismille. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.) Se tarkoittaa tutkimuksellista viitekehystä, jonka mukaan sosiaalinen todellisuutemme rakentuu sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b). *Diskurssianalyysi voidaankin määritellä kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä* (Jokinen ym. 2016, 17). Siinä yhdistyy kriittinen suhtautuminen tekstiin sekä tieteellinen objektiivinen ote (Metsämuuronen 2008, 34).

Diskurssianalyysillä ei tarkoiteta yhtenäistä teoriaa, metodologiaa tai menetelmää, joten täten ei ole myöskään olemassa yhtä ainoaa tapaa tehdä diskurssianalyysiä (Jokinen 2004, 191). Diskurssianalyysin teoreettisessa viitekehyksessä voidaan kuitenkin tunnistaa tiettyjä lähtöoletuksia, joiden painotusarvo vaihtelee yksittäisissä tutkimuksissa riippuen kulloises-takin tutkimusongelmasta tai -asetelmasta. Ensimmäinen oletus korostaa kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentavaa luonnetta, joka tuli ilmi diskurssianalyysin määritelmässä. Kielenkäyttö ymmärretään siis käytäntönä, joka ei ainoastaan kuvaa maailmaa, vaan merkityksellistää ja samalla rakentaa, uusintaa ja muovaa ympäröivää sosiaalista todellisuut-tamme. Toisin sanoen käyttäessämme kieltä me konstruimme eli annamme merkityksen kohteille, joista puhumme tai kirjoitamme. (Jokinen ym. 2016, 25-26.)

Toisen oletuksen mukaan on olemassa useita rinnakkaisia ja keskenään kilpailevia merkityssysteemejä. Tämä tarkoittaa, että sosiaalinen todellisuus koostuu näistä rinnakkaisista ja kilpailevista systeemeistä, jotka merkityksellistävät maailmaa, sen prosesseja ja suhteita eri tavalla. (Jokinen ym. 2016, 26,32.) Esimerkiksi lähiöstä voidaan puhua ongelmaisena betonikolossina tai luonnonläheisenä asuinalueena (Roivainen 1993, Jokisen ym. 2016, 32-33 mukaan). Tämän perusteella ymmärrämme, ettei kuvauksen ja sen kohteen välillä ole yksiselitteistä heijastussuhdetta, vaan kyse on aina kielenkäyttäjän valinnasta (Jokinen ym. 2016, 33).

Kolmas oletus tuo esille merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuuden. Diskursseja tuotetaan, uusinnetaan ja muunnellaan erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Tapahtumati-lanne eli konteksti mielletään diskursiivisen maailman ominaisuutena, joka rikastuttaa ai-neiston analyysiä. Tämä lähestymistapa poikkeaa monista muista, joissa pyritään poista-maan kaikki luonnollisille tilanteille tyypilliset häiriötekijät puhtaiden tutkimustulosten saa-

vuttamiseksi. Kontekstin huomioon ottaminen analyysissä merkitsee analysoitavan aineiston toiminnan tarkastelemista tietyssä aikana ja tietyssä paikassa. Tämä perspektiivi määrittelee tulkinnan reunaehdoja. (Jokinen ym. 2016, 26, 36-37.)

Neljäs oletus painottaa toimijoiden kiinnittymistä merkityssysteemeihin. Analyysin lähtökohdiana on tuolloin sosiaaliset käytännöt pikemminkin kuin yksilö itse. Tarkastelun keskiöön voi nousta esimerkiksi yksilöiden kielenkäyttö eri tilanteissa ja ne laajemmat merkityssysteemit, joita he toiminnassaan tuottavat. (Jokinen ym. 2016, 26, 43.)

Viides oletus nostaa esiin kielenkäytön seurauksia tuottavan luonteen. Kielenkäyttö käsitetään yleensä pelkäksi asioiden kuvaamiseksi erotuksena varsinaisesta tekemisestä. Kaikki lausumat kuitenkin aina sekä kuvaavat että tekevät jotakin. Lausumilla on siis kaksoisrooli: ne väittävät jotain todellisuuden luonteesta samalla kun ne rakentavat tuota todellisuutta. Kielen seurauksia tuottavaa luonnetta analysoitaessa kiinnitetään huomiota siihen, mitä kielenkäyttäjät milläkin ilmaisullaan kulloinkin tekee ja tulee tuottaneeksi. (Jokinen 2016, 26, 47.)

4.3 Diskurssianalyysin eettiset näkökulmat ja luotettavuus

Diskurssianalyysissä on viime aikoina tuotu esiin niin sanottujen luonnollisten aineistojen vahvuuksia. Luonnollisuus viittaa aineistojen olemassaoloon tai syntymiseen tutkijasta riippumatta (Juhila & Suoninen 2016, 448). Tässä opinnäytetyössä käyttämäni aineisto voidaan mieltää luonnolliseksi, koska se syntynyt minusta riippumatta ennen opinnäytetyön aloittamista.

Analysoitavan aineiston laajuus vaihtelee riippuen kulloisestakin tutkimustehtävästä - ja -asetelmasta sekä käytettävissä olevista resursseista. Diskurssianalyttisen tutkimuksen luonteeseen kuuluu, että aineiston koon suhteen on mahdoton määrittää täsmällisiä lukuja. Aineistoa kerätään pikemminkin tietyn tutkimusintressin ohjaamana, ja sitä saatetaan myös täydentää tutkimusprosessin aikana syntyneiden oivallusten ohjaamana. (Juhila & Suoninen 2016, 453.)

Aineiston analyysivaiheessa on tärkeää, että tutkija perustelee valintansa ja selittää miksi hän on mitään tehnyt. Tämä edesauttaa tutkimuksen uskottavuutta ja luotettavuutta. Koska laadullinen tutkimus ei ole määrällisesti tai kokeellisesti todistettavissa, tutkijan on kiinnitettävä huomiota perusteluiden avoimuuteen: lukijoiden on voitava arvioida tutkimusprosessia ja valintoja sekä ikään kuin mielessään pystyttävä päättämään samalla aineistolla samankaltaiseen lopputulokseen. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 248.)

Diskurssianalyysin tavoitteena ei ole tuottaa universaalia faktatietoa, joten siinä suhteessa ei ole kyse niin sanotusta ankarasta tieteestä (Juhila & Suoninen 2016, 446). Diskurssintutkimuksen tuloksia voidaan kuitenkin arvioida samoin perustein kuin kvalitatiivisen tutkimuksen tuloksia ylipäättäen. Laadullisen tutkimuksen tuloksia arvioidaan muun muassa vastaavuuden, uskottavuuden, siirrettävyyden ja pysyvyyden näkökulmasta.

Tutkimuksen vastaavuus ja uskottavuus merkitsevät sitä, että tulokset ovat siinä mielessä todenmukaisia, että ne nousevat aineistosta ja että niitä voidaan pitää mahdollisina. Tutkimuksen vastaavuutta ja uskottavuutta voidaan rakentaa toteuttamalla ja kuvaamalla tutkimusprosessi huolellisesti ja avoimesti sekä linkittämällä tutkimuksen teoriatausta, analyysimenetelmät ja tutkimuskysymykset perustellusti toisiinsa. Tutkijan on myös tuotava esille oma asemansa, lähtökohtansa ja sitoumuksensa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 249-250.)

Tutkimuksen sovellettavuus ja siirrettävyys viittaavat puolestaan siihen, miten tuloksia voidaan hyödyntää ja mitä merkitystä niillä on tiedeyhteisön kannalta. Tämä voi käytännössä tarkoittaa esimerkiksi tulosten hyödyntämistä opetus- ja kehitystyössä. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, 250.)

5 Aineiston analyysi ja tulokset

5.1 Aineiston esittely

Aineistoni artikkelit ovat vuoden 2020 kolmesta viimeisimmästä Trendi-lehden numerosta sekä vuoden 2021 numeroista. Valitsin joka numeron kansikuvassa olleen naisen haastattelun pohjalta tehdyn artikkelin aineistoon. Nämä artikkelit ovat useamman sivun mittaisia lehden pääartikkeleita. Lehden 6/21 pääartikkeli ei kuulu aineistoon, sillä se käsittelee miestä. Lisäksi halusin ottaa mukaan analyysiin korusuunnittelija Jenny Tillanderiä ja yrittäjä Milla Westerlingiä koskevat lyhyemmät artikkelit, koska tutkimissani artikkeleissa äitiyden teemaa sivuttiin vain vähän. Kaiken kaikkiaan aineistooni kuuluu siis 11 lehteä, joista valitsin jokaisen lehden pääartikkelin ja lisäksi nämä kaksi lyhyempää äitiyden teemaa sivuavaa artikkelia. Lista käytetyistä artikkeleista löytyy liitteestä 1.

Pääartikkelit pohjautuvat viiden musiikkialalla työskentelevän naisen (Paula Vesala, Janna Hurmerinta, Maija Viikkumaa, Erika Vikman ja Sanni Kurkisuo), tubettaja Miisa Rotola-Pukilan, juontaja Anni Hautalan, ammattivuorikiipeilijä Lotta Hintsan, pääministeri Sanna Marinin, hyvinvointivaikuttaja Karita Tykän sekä Kansallisteatterin kotikirjailija Ujuni Ahmedin haastatteluihin.

Aineistoon perehtymisen jälkeen lähdin hakemaan artikkeleista nousevia yhteisiä teemoja tutkimuskysymysteni valossa. Naisen rooliin äitinä sekä vaimona ja tyttöystävänä löytyi melko niukasti aineistoa, mutta naisen paikkaan tai asemaan työelämässä löytyi huomattavasti enemmän. Monet naiset sanoittivat artikkeleissa, miten sukupuoli on vaikuttanut heidän työuraansa. Teemoista nousi selkeästi esille kokemukset vähättelystä sekä oman osaamisen vähättely. Täten päätin lähteä tekemään diskurssianalyysia näihin teemoihin pohjautuen.

5.2 Naisen rooli äitinä

Lähden kuvaamaan naiseutta äidin sekä vaimon ja tyttöystävän roolin kautta. Valitsin nämä roolit, koska ne perinteisesti liitetään naiseuteen. Käsittelem näitä rooleja lähinnä työelämän näkökulmasta.

Äitiys ja työuran luominen on tavanomaisesti nähty haastavana yhdistelmänä. Tämä suhtautumistapa on hyvin nähtävissä Jenny Tillanderin reaktiossa hänen saadessaan tietää raskaudesta.

Raskaus oli yllätys, ja paniikki iski: minunhan piti luoda uraa!

Tämä huudahdus alleviivaa uskomusta, että lapsen saaminen on haitta tai jopa este uran luomiselle. Ne asetetaan ikään kuin toisensa pois sulkeviksi. Tämä uskomus tulee myös selkeästi ilmi sijoittajan kysymyksessä yritystä perustavalta naiselta ja äidiltä.

Oletko valmis hylkäämään lapsesi, jotta yrityksesi kasvu olisi mahdollista? Sitä kysyi eräs sijoittaja Westerlingiltä, kun hän pohti, sijoittaisiko rahojaan Westerlingin yritykseen.

Kysyttäisiinköhän lasten isältä ja Westerlingin puolisolta samaa vastaavassa tilanteessa? Sijoittaja pitää itsestäänselvyytenä, että Westerling kantaa päävastuun lastensa hoidosta, ja että tämä on este yrityksen perustamiselle. Nämä molemmat kommentit juontavat juurensa perinteisestä naisen roolista äitinä, jonka kuuluu ottaa vastuu lasten- ja kodinhoidosta.

Anni Hautalan haastattelussa äitiys ja työura tuodaan esille samanvertaisina rooleina, joita voi toteuttaa samanaikaisesti.

Äitiys ja työura voivat olla tasavertaisia unelmia (otsikko Anni Hautalan haastattelusta)

Haastattelussa kuitenkin tulee ilmi, että Hautala kokee voimakasta tarvetta puolustella valintaansa tehdä töitä vanhempainvapaan aikana.

Ei siis minunkaan tarvitse tuntea morkkista työjutuista, vaikka olenkin äitiyslomalla, Hautala muistuttaa itseään.

Kun minulla on morkkis ja huono äiti-fiilis töistäni, muistutan itseäni, että työ tekee minulle hyvää ja virkistää.

Hautala torjuu morkkistaan muistuttamalla itseään työn teon hyvistä puolista. Hän puhuu haastattelussaan myös momshaming ilmiöstä, joka tarkoittaa toisten äitien arvostelemista ja häpäisemistä ja josta myös hän on saanut osansa.

Se saa minut hetkellisesti noloksi kuin laiminlöisin lastani jotenkin, Hautala kuvailee.

Hän tuo esille myös isän merkittävän roolin kuopuksensa elämässä.

Hän muistuttaa, että töiden tekeminen vanhempainvapaalla on onnistunut, koska hän ei ole ainoa vanhempi. Kuopuksen isä, radiojuontaja-hovimuusikko Ilkka Ihamäki on aivan yhtä tärkeä.

Vaikuttaa siltä, että hän julkisuuden henkilönä tuntee tarvetta puolustella valintojaan seuraajilleen. Kyse on siis pikemminkin seuraajien mielipiteeseen vaikuttamisesta kuin muistutuksesta itselle. Momshaming on varmasti myös osaltaan voimistanut tarvetta. Tämä kieli

taustalla vaikuttavasta yhteiskunnallisesta normista, jonka mukaan äidin kuuluu pyhittää äitiysloma lapsen hoidolle. Hautala poikkeaa tästä normista, jolloin hän kokee tarvetta oikeuttaa työnsä tekeminen. Hän tekee sen tuomalla esille työnteon myönteiset vaikutukset omaan jaksamiseensa ja hyvinvointiinsa sekä korostamalla lapsen isän yhtä tärkeää roolia vanhempana. Hautala kenties kokee, ettei isän roolia vanhempana pidetä yhtä tärkeänä kuin äidin, joten hän tuntee tarvetta korostaa sitä.

Anni Hautalan haastatteluun verrattuna Sanna Marin ottaa vielä selkeäsanaisemmin kantaa uran ja äitiyden yhdistämiseen.

Mitä se kertoo yhteiskunnastamme, että on rohkeaa kertoa lapsihaaveistaan? Tasavossassa on vielä paljon tehtävää. Naisten ei pitäisi joutua miettimään, miten perhe vaikuttaa uraan tai työllistymiseen. Haluan kannustaa ja näyttää, että pääministerikin voi haaveilla perheellisyydestä. Että naiset saavat tehdä uraa ja olla äitejä, eikä siinä ole mitään ongelmaa.

Marinin puheenvuoro on yhteiskunnallinen kannanotto niihin ongelmiin, joita naiset kohtaavat edelleen perhettä perustaessaan ja uraa luodessaan. Marin haluaa oman esimerkkinsä kautta alleviivata korkeassakin asemassa olevien naisten tasavertaista mahdollisuutta uraan sekä äitiyteen.

Näissä sitaateissa ilmenee hyvin, miten uraan ja äitiyteen suhtaudutaan edelleen ristiriitaisesti. Ne voidaan nähdä toisensa pois sulkevinä tai ainakin toisiaan rajoittavina tekijöinä, taikka ne voidaan pyrkiä näkemään tasavertaisina ja samanaikaisina pyrkimyksinä.

5.3 Naisen rooli vaimona ja tyttöystävänä

Haastateltujen naisten puolisoita ja kumppaneita ei juurikaan artikkeleissa tuotu esille. Naisen rooli vaimona ja tyttöystävänä ilmenee kuitenkin muutamassa yhteydessä.

Ehkä nuori 23 v Erika, hänestä hellästi hyvää huolta pitävä, tossut jalkaan tuova tyttöystävä, on antanut lllkalle uutta virtaa.

Kommentti on Tapani Kansan ja viittaa hyvin perinteiseen naisen rooliin, jonka mukaan vaimon tehtävänä on huolehtia ja palvella miestänsä. Tätä samaa roolia on tarjottu painokkaasti myös Ujuni Ahmedille. Painetta on tullut niin valtaväestön kuin oman yhteisönkin taholta.

Ahmedilla oli ongelmia perheensä kanssa ja koulussa ainoaksi vaihtoehdoksi tuputettiin lähihoitajaopintoja. Myös oman yhteisön paine tulevaisuudesta ja avioliitosta tuntuivat valtavilta.

Tuputetaankohan pojille lähihoitajaopintoja ja avioliittoa yhtä painokkaasti?

Myös toimittajan pääministeri Sanna Marinille esittämä kysymys asettaa hänet pikemminkin perinteiseen naisen ja vaimon rooliin kuin pääministerin ja tulevan puoluejohtajan.

Siivositko kotisi Tampereella ennen tänne tuloa? kysyi toimittaja. Pääministeri Sanna Marin oli juuri saapunut Sosiaalidemokraattien puoluekokoukseen Tampereella elokuussa. Ensimmäinen kysymys, jonka toimittaja häneltä Tampere-talon rappusilla kysyi, ei liittynyt puolueen linjauksiin, tulevaan varapuheenjohtajakilpailuun tai Marinin ajatuksiin puolueen tulevaisuudesta.

Marin vastaa kysymykseen, mutta kuitenkin kyseenalaistaa sen.

Ensinnäkin, miksi siivous on ensimmäinen asia, jota pääministeriltä ja tulevalta puoluejohtajalta kysytään puoluekokoukseen saavuttaessa?

Hänen mielestään se kertoo jotain olennaista naisen paikasta suomalaisessa yhteiskunnassa. Hän ei ole kuitenkaan valmis asettumaan tuolle paikalle, vaan hän haluaa toimia asioiden muuttamiseksi.

Sanna Marin käy julkisia keskusteluja, jotta monella muulla olisi helpompaa. Hänellä on eturivin paikka esimerkkinä, esikuvana, asioiden muuttajana. Vaikuttajana.

Marinin haastattelun kirjoittanut toimittaja ja Marin itse siis kyseenalaistavat toimittajan siivoukseen liittyvän kysymyksen. Se kertoo perinteisen naisen sukupuoliroolin asettamisesta kyseenalaiseksi: naisen rooli halutaan määritellä uudelleen ja naiset itse haluavat olla määrittelemässä tuota roolia.

5.4 Sukupuolen merkitys työelämässä

Lähden käsittelemään naisen paikkaa työelämässä naisten kokemusten kautta. Naiset kertovat, miten he ovat kokeneet sukupuolensa työelämässä ja mikä merkitys sillä on ollut heidän työurallaan.

Janna Hurmerinta pohti omaa naiseuttaan ja sanoitti sen myötä tulevia paineita.

Välillä ajattelen, että en voi lähteä kauppaan ilman meikkiä. Että minun pitäisi näyttää aina siltä, miltä näytän keikoilla tai kuvissa, tai ihmiset pettyvät.

Janna on sisäistänyt naiseuteen liittyvän ulkonäkönormin. Tuo normi määrittelee, millaiselta naisen kuuluu näyttää. Hän kokee, että esiintyvänä artistina häneltä erityisesti odotetaan tuon normin täyttämistä. Janna on kuitenkin ymmärtänyt, että jo paineiden tiedostaminen auttaa. Välillä hän tietoisesti toimii niistä välittämättä.

Välillä päätän, että en todellakaan meikkaa, kun menen kauppaan. Laitan jalkaani hirveimmät saappaat ja lähdän. Se on tosi vapauttavaa.

Naiseus saatettiin kokea uraa hankaloittavana tekijänä. Sanni kertoo, että hän on Warnerin lisäksi toinen musiikkinsa julkaisija, ja että hän johtaa omaa levy-yhtiötä, jonka ainoa artisti hän toistaiseksi on. Hän kokee, että johtaminen on tehty miehille helpommaksi.

Miehelle johtaminen ei vaadi muuta kuin paikalle tulemisen ja suun avaamisen. Minulta se vaatii erityisen rohkeuskeskustelun itseni kanssa. Päätän, että vaikka minut koettaisiin inhottavana, koska sanon asiat ja kehityskohdat ääneen, teen sen.

Sannin mukaan mies voi puhua ongelmista ja kehityskohdista ilman, että hänet leimataan hankalaksi, toisin kuin nainen. Janna on samaa mieltä asiasta.

Esimerkiksi jos sanon, että en ole tyytyväinen johonkin asiaan ja haluan tehdä sen paremmin, minut koetaan vaikeaksi. Jos joku mies tekee saman, hän ei ole vaikea. Hänellä on auktoriteettia.

Nainen saatetaan kohdata työmarkkinoilla ensisijaisesti sukupuolensa eikä oman ammatinsa edustajana. Tämä vaikuttaa luonnollisesti työllistymiseen ja uralla etenemiseen, jos naiseus koetaan työtehtävissä eräänlaisena heikkoutena tai se yhdistetään ammattitaidon puuttumiseen.

Olen aina vähän kärsinyt siitä, että minua on kohdeltu ensisijaisesti naisena eikä tekijänä. Minua inhottaa sellainen suhtautuminen naisiin, koska naiset ovat tosi kovia tekijöitä. (Sanni)

Tämä johti Sannin kohdalla siihen, että hän halusi tietoisesti ottaa etäisyyttä perinteisestä naiseuden mallista.

Jossain vaiheessa elämäni irtisanouduin henkisesti naisellisen naisen muotista. Peitin pitkään feminiinisen puoleni ja pistin sen tavallaan pakan alle. Ajattelin, että se tuottaa minulle vain epäuskottavuutta. Kovetin itseni ja yritin olla maskuliinisempi.

Sanni siis koki, ettei voinut omana itsenään olla uskottava ja menestyä, vaan että menestymisen vaatisi miehisemmän roolin omaksumista. Myös Erika Vikman halusi etäännyttää itsensä naiseudestaan, sillä hän koki sen nuorena ollessaan ahdistavana.

Lapsena ja nuorena vihasin itseäni ja minua ahdisti olla tyttö ja nuori nainen. Koin ahdistavaksi kaikki tyttöyteen liittyvät stereotypiat, kuten sen, että jos näyttäisin tunteeni, minua pidettäisiin pillittävänä tyttönä. En halunnut kohdata tunteitani, koska pidin niitä heikkoutena, Vikman muistelee.

Myös Vikman koki, ettei voinut olla oma itsensä. Hän tunsi, ettei voi näyttää tunteitaan avoimesti, sillä se mielletäisiin heikkoudeksi. Hänen mielessään tyttöys oli jotakin vähempiarvoista, johon ei kannattanut samaistua.

Molemmat ovat kuitenkin sittemmin oppineet hyväksymään ja jopa nauttimaan feminiinistä puolestaan itsessään.

Nyt olen löytänyt balanssini, ja se on yksi syy, miksi minulla on nykyään niin hyvä olla. En ollut tajunnut, että olin itsekkin lähtenyt mukaan siihen ajatukseen, että minun pitäisi olla erilainen ollakseni uskottava. (Sanni)

Sittemmin hän on oppinut nauttimaan myös naiseudestaan täysillä. (Erika Vikman)

Kaikki eivät kuitenkaan välttämättä opi hyväksymään naiseuttaan samalla tavoin, varsinkin jos sitä pidetään työmarkkinoilla heikkoutena ja menestymistä haittaavana.

5.5 Kokemuksia vähättelystä

Karita Tykkä kertoo kohtaamastaan vähättelystä.

Ammattitaitoisuus ja asiantuntevuus ovat hänelle tärkeitä arvoja, koska häntä ei ole aina otettu tosissaan. Esimerkiksi joitain vuosia sitten Tykkä suunnitteli korumalliston yhdessä kotimaisen koruvalmistajan kanssa. Silloin hän sai vihaviestejä, joissa kehoitettiin "suutaria pysymään lestissään". Tykkä ei kuulemma ollut mikään korusuunnittelija.

Minut on kyseenalaistettu monta kertaa.

Vaikuttaa siltä, että joidenkin mielestä Tykän ura kauneuden parissa sulkisi pois muut uravaihtoehdot tai ainakin niissä menestymisen.

Janna Hurmerinta kertoo, miten häntä on vähätelty musiikintekijänä ja muusikkona.

Arviossa kehuttiin Janna-levyä ja mainittiin, että Hurmerinta soittaa itsekkin yhdessä kappaleessa pianoa. Hänestä lause on hyvä esimerkki naismuusikoiden kohtaamasta vähättelystä. Soitin ehkä kahdeksalla biisillä kymmenestä pianoa ja synia.

On mielenkiintoista huomata, ettei kriitikko ole tehnyt riittävästi taustatyötä arvioimastaan levystä, vaan on tehnyt arvion olettamuksiinsa nojaten.

Hän on törmännyt ammatissaan myös uskomukseen, ettei nainen voi sekä osata tehdä musiikkia tietokoneella, että olla kiinnostunut meikeistä.

Ethän sinä niitä kappaleita itse tee. Tuon lauseen Janna Hurmerinta on kuullut uransa aikana rasittavan monta kertaa.

Taustalla vaikuttaa oletamus, ettei nainen, tai ainakaan perinteisen naiselliseksi mielletty nainen, osaa tehdä musiikkia. Hurmerinnan ammattitaitoa on kyseenalaistettu monelta eri taholta. Hän on saanut vähättelevää palautetta myös musiikkipiirien ulkopuolelta.

Kun ei biisejä ite osaa tehdä voi aina paljastella.

Hurmerinta puolustautuu uskomukselta, että naisen vähäpukeisuus olisi merkki hänen ammattitaidottomuudestaan. Hän kommentoi saamaansa palautetta Instagramissaan julkaisemastaan kuvasta.

Ei se, että minulla on bikinit, tarkoita sitä, etten osaisi tehdä biisejä, laulaa tai soittaa pianoa.

Hurmerinnan saama palaute on hyvin samantyylinen kuin Tykän. Takana on ajatus, ettei ole mahdollista, että perinteisen naiselliseksi mielletty nainen on samaan aikaan pätevä jollakin muulla kuin kauneuteen liittyvällä alalla tai miehiseksi mielletyllä alalla. Poikkeama ajatusmallista näyttää johtavan ammattitaidon kyseenalaistamiseen molempien kohdalla.

Sanni ja Paula Vesala ovat myös saaneet osansa vähättelystä.

Kun tulin musiikkialalle, pelasin kentällä, jolla ei ollut hirveästi naisia ja jolla naisiin on suhtauduttu vähättelevästi. Inhoan sanaa työttely, mutta kohtaan sitä edelleen. Asenne on, että onkohan tuo mitään koskaan osannut. Aina pitää kaivaa, kuka mies on kaiken takana.” Se on turhauttavaa muusikolle, joka on aina tehnyt kappaleensa itse. (Sanni)

Avointa ja häpeilemätöntä blondittelua, bimbottelua, työttelyä, mammattelua. Ällöttävät otsikot ovat kuin toiselta vuosisadalta. (Paula Vesala)

Molempia on työtetty, jolla on haluttu kritisoida heidän ammattiosaamistaan. Taustalla vaikuttaa olevan uskomus, että jos olet syntynyt naiseksi, et osaa tehdä musiikkia. Erika Vikman kertoo kokemastaan näin.

Siihen on syy, miksi Vikman ei suuttunut ja nostanut sen suurempaa metakkaa, kun häntä kohdeltiin nuorena naisartistina kuin ilmaa.

Myös Vikman on joutunut todistelemaan osaamistaan artistina.

Lotta Hintsaa on vaivannut, että hänen parisuhteensa on kiinnostanut enemmän kuin hänen uransa ammattivuorikiipeilijänä.

Olen vuosikausia puhunut haastatteluissa kiipeilystä, treenaamisesta ja luonnossa liikkumisesta. Se on ohitettu, koska parisuhde on kiinnostanut enemmän. Se on vaivannut minua. Maailmassa on ihan riittävästi naisia, jotka joutuvat näkymään miesten kautta.

Ennakkoasenne on usein se, että kuka sun meikit tuonne kantaa, Hintsan sanoo.

Hintsan omat ansiot vuorikiipeilijänä jäivät hänen ex-miehensä ja hänen saavutustensa varjoon. Vaikuttaa siltä, että media oli kiinnostunut Hintsasta pelkästään jääkiekkopelaajan vaimona. Hänet ehkä haluttiin asettaa perinteiseen lätkävaimon rooliin, jonka ensisijainen tehtävä on tukea miestä ja tämän uraa oman uransa kustannuksella. Hän on myös tietyllä tapaa samassa asemassa kuin Tykkä. Molempien missitausta on voinut vaikuttaa uran vaihdoksessa syntyneeseen kritiikkiin, se on ikään kuin vienyt heiltä uskottavuutta muiden alojen osaajina.

5.6 Oman osaamisen vähättely

Janna Hurmerinnan kohtaama vähättely on saanut hänet epäilemään omia taitojaan. Se on vaikuttanut häneen kykyynsä uskoa itseensä ja osaamiseensa. Sillä on epäilemättä ollut negatiivinen vaikutus hänen musiikkinsa tekemiseen.

Huonoimmassa tapauksessa vähättelystä tuli sellainen olo, että ehkä en olekaan niin hyvä. Ehkä minun kannattaakin vain mennä himaan ja antaa jonkun muun tehdä minulle biisejä.

Hurmerinta on pitkään kärsinyt huijarisyndroomasta.

Huijarisyndrooma voidaan määritellä psykologiseksi ilmiöksi, joka saa yksilön kyseenalais-tamaan omia saavutuksiaan ja kykyjään. Siitä kärsivä ihminen pelkää jatkuvasti paljastu-vansa muiden silmissä huijariksi. Hän ei koe ansainneensa saavutuksiaan, vaan saattaa esimerkiksi uskotella itselleen menestyneensä hyvän onnen eikä taitojensa ansiosta. (Tuomela 2021, 1.)

Anni Hautalan haastattelussa todetaan, että ihanat työtarjoukset ovat ajoittain tuoneet hänelle mieleen huijarisyndrooman.

Livelähetyksissä mietin usein, miten ihmeessä selviän, mutta niin siitä vain selviää. Ja joskus mietin, miksi saan tehdä jonkin työn. Hämmennyin, kun noin vuosi sitten minua pyydettiin Hesarin kolumnistiksi. En osannut vastata heille kuukauteen mitään, koska olin niin ihmeissäni.

Työtarjous on saanut myös Ujuni Ahmedin hämmentyneeksi.

Haluaisitko ryhtyä Kansallisteatterin kotikirjailijaksi? Myllyaho oli kysynyt. Ahmed tuijotti eteensä. Pyyntö tuntui samaan aikaan upealta ja uskomattomalta. Olenko todella näin tärkeä, että minut halutaan tällaiseen rooliin, Fenix Helsingin toiminnanjohtajana työskentelevä Ahmed ajatteli ja pyysi miettimisaikaa.

Molemmilla on vaikeuksia uskoa omiin kykyihinsä. He eivät rohkene ottaa vastaan heille tarjottua mieluista työtä ilman miettimisaikaa. On mielenkiintoista havaita, että vaikka työnantajat pitävät heitä pätevinä tehtävään, he itse eivät ole vakuuttuneita omasta pätevydestään. He eivät siis itse olisi hakeneet kyseisiä työtehtäviä, jos niitä ei olisi heille erikseen tarjottu.

Hautala, Karita Tykkä sekä Miisa Rotola-Pukkila ovat huomanneet vähättelevänsä tekemisiään.

On ollut vähättelyä ajatella, etten osaisi kirjoittaa, kun puhuminen on työni. (Anni Hautala)

Välillä hän saa myös itsensä kiinni tekemistensä vähättelystä. Ajattelen, että tässä mä nyt vähän teen jotain. (Karita Tykkä)

Olen koko urani ajan kuullut kommentteja, että menisit oikeisiin töihin, ja joutunut selittelemään työtäni. Siksi olen itsekkin väheksynyt brändiäni ja kanavaani. (Miisa Rotola-Pukkila)

Tykan ja Rotola-Pukkilan kohdalla oman osaamisen vähättely vaikuttaa olevan kytköksissä heidän osaamisensa kyseenalaistamiseen sekä heidän työnsä vähäiseen arvostukseen.

Lotta Hintsa ja Maija Vilkkumaa kertovat, että heilläkin on ollut vaikeuksia uskoa itseensä ja ammattitaitoonsa.

Kommentit pääsivät ihon alle, enkä itsekään uskonut itseeni niin täysillä kuin olisi pitänyt. (Lotta Hintsa)

Vilkkumaa suostui heti, koska käsikirjoittaminen oli aina kiinnostanut häntä. Vasta kirjoitusvaiheessa iski epävarmuus. Hänestä tuntui, ettei hän osaa tätä ollenkaan.

Uransa alkuaikoina Vilkkumaa kamppaili usein riittämättömyyden tunteen kanssa.

Yllättävän useassa julkkisnaisen haastattelussa toistuivat samat teemat: oman osaamisen vähättely ja aliarvioiminen sekä muutamissa huijarisyndrooma. Tuntemukset ovat samat, vaikka naiset edustavat eri aloja.

Vähättelyn kokeminen saattaa johtaa oman tekemisen vähättelyyn, mutta se voi myös synnyttää halun toimia asioiden muuttamiseksi.

Hurmerinta on päättänyt, ettei enää sulje silmiään vähättelyltä. Hän on unelmatyössä, ja hänellä on oikeus saada tunnustusta tekemisistään. Mikään ei ikinä muutu, jos asioista ei puhu.

Kuinka vanhaksi pitää elää, että lähentely tai mitätöinti loppuu? Joko kymmenen vuoden päästä saisi olla rauhassa? Esineellistäminen elää ja voi hyvin, mutta minä en aio pienentää itseäni. En edes osaisi enää. (Paula Vesala)

Tasa-arvon ajaminen on yksi Vesalan sydämenasioita.

Nykyään olen niin että fuck no, mä olen just tällainen. Jos ette usko minua, se on teidän ongelmanne. Minä uskon itseeni. (Sanni)

Nämä naiset haluavat uskoa itseensä ja omaan ammattitaitoonsa. He eivät enää halua pienentää itseään mahtuakseen heille asetettuun kapeaan naiseuden muottiin. Sen sijaan he haluavat tuoda alallaan esiintyviä epäkohtia esille ja toimia omalta osaltaan niiden poistamiseksi. Hurmerinnan mukaan epätasa-arvo näkyy paitsi vähättelynä myös sisäänrakennettuina tiedostamattomina ajatusmalleina. Hän puhuu lisäksi naisvihasta, joka ilmenee naisiin kohdistuvana vähättelynä, naisten vartalon esineellistämisenä tai siinä, että nainen tuomitaan samasta teosta helpommin kuin mies. Keinoiksi näiden purkamiseksi hän esittää rakentavaa yhteiskunnallista keskustelua, oman käytöksen kriittistä tarkastelua sekä valmiutta oppia uutta.

6 Tulosten tulkintaa

6.1 Naiseus uraa hankaloittavana tekijänä

Uran luominen ja äitiys koettiin muutamissa tapauksissa toisensa pois sulkeviksi. Esii nousi kuitenkin pyrkimys nähdä ne samanaikaisina sekä pyrkimys mahdollistaa niiden toteuttaminen rinnakkain mahdollisimman hyvin. Perinteistä äidin roolia haluttiin kyseenalaistaa ja siihen haluttiin sisällyttää uusia ulottuvuuksia. Aineistossa oli lisäksi pari viittausta hyvin perinteiseen naisen ja vaimon rooliin. Myös se haluttiin asettaa kyseenalaiseksi, eli kaiken kaikkiaan naisen paikkaa yhteiskunnassa tahdottiin määritellä uudelleen.

Haastateltujen naisten puolisoita ja kumppaneita ei juurikaan tuotu esille. Mielestäni tämä kertoo siitä, että haastatellut naiset itsessään katsottiin niin kiinnostaviksi, että heidän elämänsä ja saavutuksensa riittävät herättämään lukijoiden mielenkiinnon. Tähän varmasti osaltaan vaikuttaa lehden lukijakunta, joka tässä tapauksessa on nuoret naiset. Toisinaan medialle voi olla tyypillisempää keskittyä vain naisen parisuhteeseen, jolloin nainen tulee näkyväksi yksinomaan miehensä kautta.

Naiseus saatettiin kokea uraa hankaloittavana tekijänä. Esille nousi esimerkiksi, että miehiin liitettävät stereotypiat tekevät johtamisen helpommaksi miehille kuin naisille. Nainen voidaan kohdata työmarkkinoilla ensisijaisesti sukupuolensa eikä oman ammattinsa edustajana. Tämä voi olla ongelmalista eritoten silloin, kun naiseus mielletään eräänlaiseksi heikkoudeksi tai se yhdistetään ammattitaidottomuuteen. Jos naiseus koetaan negatiivisessa valossa, se johtaa herkästi siitä etäännyntymiseen eli miehemmän roolin omaksumiseen.

Monet kokivat, että he joutuvat todistelemaan osaamistaan ja että heitä itseään ei arvostettu ammattilaisena. Naiseus ja ammattitaito vaikuttavat toisensa pois sulkeviksi erityisesti musiikin alalla. Etenkin perinteisesti feminiiniseksi määritellyt piirteet naisessa vaikuttavat vähentävän uskottavuutta työelämässä. Tällaisina voidaan pitää esimerkiksi meikkaamista tai tietynlaista pukeutumista.

Useat haastatellut olivat saaneet osakseen ammattitaitoonsa ja uraansa liittyvää vähättelyä. Vähättely mainittiin useita kertoja artikkeleissa, ja muutamat toivat selvästi esille, miten se oli vaikuttanut heidän tapaansa ajatella itsestään ja kyvyistään. Vähättely oli saanut heidät esimerkiksi vähätteleämään itseään ja kyseenalaistamaan oman ammattitaitonsa ja osaamisensa. Muutama mainitsi myös huijarisyndrooman. Milla Tuomelan (2021, 32) kandidaatintutkielmassa ilmeni, että usein huijarisyndrooman taustalla voidaan havaita muiden

ihmisten antamat merkitykset yksilölle. Muiden antamat arvioinnit, odotukset tai vaatimukset nousivat esiin huijarisyndrooman taustoittajina. Voidaankin pohtia missä määrin haastateltujen naisten kokema vähättely on myötävaikuttanut huijarisyndrooman puhkeamiseen.

Vähättelyllä on myös merkitystä minäpystyvyyssuskomusten muotoutumiseen. On esimerkiksi havaittu, että oppilaalle tärkeiden vertaisten ja aikuisten antama palaute ja kannustus ovat merkittävässä roolissa minäpystyvyyden muodostumisessa (Bandura 1986, 1997, Jyväskylän yliopiston 2020 mukaan). Itse asiassa on osoitettu, että tytöillä sosiaalinen tuki vaikuttaa minäpystyvyyteen voimakkaammin kuin muut lähteet (Zeldin & Pajares 2000, Kakkosen 2016, 25 mukaan). Sosiaalinen vahvistus ja kannustus lisäävät intoa pyrkiä kohti onnistumisia, kun taas niiden puutteella on päinvastainen vaikutus. (Bandura 1995, Tiusasen 2021, 3 mukaan). Toistuvat kokemukset vähättelystä voivat siis olla kytköksissä matalaan minäpystyvyyteen.

Matala minäpystyvyys saattaa johtaa haasteellisten tehtävien välttelyyn, kun taas korkea minäpystyvyys todennäköisesti kannustaa niiden ratkaisemiseen vaikeuksista huolimatta (Schunk 1990, Jyväskylän yliopiston 2020 mukaan). Korkean minäpystyvyyden omaavat asettavat itselleen korkeampia tavoitteita ja ovat sitoutuneempia niiden saavuttamiseen kuin alhaisen minäpystyvyyden omaavat (Zimmerman 2000, Jyväskylän yliopiston 2020 mukaan). Tämä oli nähtävissä esimerkiksi Janna Hurmerinnan kohdalla, kun hän mietti musiikin tekemisestä luopumista kokemansa vähättelyn seurauksena.

6.2 Naiseus voimavarana

Naisten puheenvuoroissa oli kuitenkin luettavissa halu uskoa itseensä ja omaan ammattiosaamisensa. Niissä oli havaittavissa selkeä kannanotto vähättelyn ja muidenkin epäkohtien poistamiseksi. He toivat kokemaansa vähättelyä tai muuta epäasiallista kohtelua avoimesti esille ja olivat valmiita näin toimimaan, jotta tulevaisuudessa tilanne olisi toinen. Tasa-arvon tavoite ilmeni sekä työympäristöjen sisäisissä kulttuureissa, että laajemmalti yhteiskunnallisella tasolla. Myös keinoja näiden epäkohtien purkamiseksi nostettiin esille.

Myös omalla esimerkillä haluttiin kannustaa. Lotta Hintsu korostaa, ettei naisen tarvitse näkyä vain miehen kautta. Luomalla omaa uraansa ammattivuorikiipeilijänä hän osoittaa, että naisen ura on yhtä merkittävä kuin kenen tahansa miehen. Sanna Marin haluaa toimia esikuvana äitiyden ja uran yhdistämisessä. Hän haluaa toimia asioiden muuttajana sekä lasikattojen murtajana. Milla Westerling kannustaa naisia oman esimerkinsä kautta sekä rohkaisee naisia lähtemään toteuttamaan omia ideoitaan yrittäjyyden avulla. Jenny Tillanderinkin pelko lapsen saamisesta nuorena osoittautui turhaksi: ura ei loppunut lapsen syntymään.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että aineistoni naiset kokivat, ettei tasa-arvo toteudu työelämässä. Naisen positio koettiin ahtaana, joten naiset ilmaisivat halunsa määritellä tuota roolia ja paikkaa uudelleen. Naiseutta kuvattiin melko negatiivisessa valossa: se nähtiin useasti uraa hankaloittavana tekijänä, koska työelämässä se saatettiin mieltää heikkoudeksi tai jopa merkiksi ammattitaidottomuudesta. Tämä ilmeni naisiin ja heidän ammattitaitoonsa kohdistuvana vähättelynä. Naiset saattoivat kokea oman paikkansa työelämässä haastavana, koska vähättelyn seurauksena he kokivat joutuvansa todistelemaan osaamistaan ja ehkä jossain määrin omaksumaan myös miehisemmän roolin. Se saattoi myös johdattaa heidän oman osaamisensa vähättelyyn. Kaikesta tästä huolimatta naiseutta kuvattiin myös voimavarana: naiset voivat itse vaikuttaa omaan asemaansa työelämässä ja heillä on myös tahto tehdä se. He voivat oman esimerkkinsä kautta välittää moniulotteisempia naisseuden malleja.

7 Yhteenveto

7.1 Pohdinta

Tavoitteenani oli tutkia millaista naiseuden mallia nuorten naisten lehti välittää sekä miten lehden naiset kokevat oman paikkansa työelämässä. Lähdin kuvaamaan naiseutta naiselle tyypillisesti määriteltyjen roolien kautta.

Naisen rooli vaikuttaa olevan murroksessa: aineistossa oli nähtävissä selkeä ristiriita naisen roolista ja paikasta yhteiskunnallisen ja yksilötason välillä. Yhteiskunnan tarjoama rooli ja paikka edustivat perinteisempää näkemystä naisten omaan näkemykseen verrattuna. Yllättävää oli, miten negatiivisena naiseus näyttäytyi työelämän näkökulmasta. Itse asiassa aineistossa ei löytynyt ainuttakaan esimerkkiä siitä, miten naiseudesta olisi ollut etua työelämässä. Yllättävää oli myös, miten samansuuntaisia kokemuksia eri aloilla työskentelevillä naisilla oli ja miten moni ja miten paljon naiset olivat kokeneet vähättelyä.

Sohlön (2021, 100) mukaan naisten eteneminen miesvaltaisille aloille kuten luonnontieteen ja tekniikan aloille on ollut kouluttautumisesta huolimatta hidasta. Naiset kokevat edelleen haasteita työnhaussa sekä työssä pysymisessä näiden alojen maskuliinisen perinteen takia. Aineistoni valossa tämä maskuliininen perinne näyttää vallitsevan myös muilla miesenemmistöisillä aloilla. Onkin havaittu, että naiset kokevat miesenemmistöisissä työpaikoissa enemmän syrjintää kuin naisenemmistöisissä työpaikoissa niin arvostuksen saannissa, palkkauksessa, työhönotossa kuin etenemismahdollisuuksissakin (Koivunen ym. 2017, Melinin & Saaren 2019, 33 mukaan). Se voi osaltaan selittää näiden naisten kokemaa vähättelevää käytöstä työelämässä.

Koskinen Sandberg (2016, 47) korosti, että on oleellista pohtia, miksi naisen työtä arvostetaan vähemmän. Kysymys ei ole oleellinen pelkästään naisvaltaisten alojen arvostuksen ja palkkauksen suhteen, vaan se liittyy myös naisen osaamisen ja ammattitaidon arvostukseen millä tahansa alalla. Naisen paikkaa tietyillä aloilla kyseenalaistettiin, mutta valtaosa kyseenalaistamisesta kohdistui suoranaisesti naisen osaamiseen ja ammattitaitoon. Täten koen, että pelkästään segregaaation purkamiseen tähtäävät toimenpiteet eivät ole riittäviä. Vaikka yksilö ohittaisi segregoituneen työelämän olettamukset, naisen urakehitys voi tössähtää lasikattoon tai hidastua lasilabyrintin koukeroissa (Koivunen 2015, Melinin & Saaren 2019, 32 mukaan). Lasilabyrintillä viitataan naisten mahdollisuuteen edetä urallaan, oikean tien ollessa kuitenkin sokkeloinen ja vaikea löytää (Hearn ym. 2015, 4).

Koen tärkeänä, että sukupuolisegregaatiota voimistava toiminta tunnistetaan sekä sovelletaan keinoja sen lieventämiseen. Naisen asemaa työelämässä ei kuitenkaan kohenneta

pelkästään segregaatiota purkamalla. Perimmäinen syy vaikuttaa olevan naisen työn vähäisempi arvostus, mikä tuli varsin selkeästi esille aineistossa. Melinin ja Saaren (2019, 34) sanoin tasa-arvo ei siis vieläkään ole valmis, vaan edelleen on jatkettava työtä sen eteen, ettei sukupuoli määrittäisi ammatinvalintaa, uralla etenemistä tai palkkakuitin summaa.

Pääministeri Sanna Marinin sanat kiteyttävät mielestäni osuvasti asenteen, jota tarvitaan muutoksen aikaan saamiseksi.

Jokaisen tehtävän kohdalla olen pohtinut, onko minusta tähän. Osaanko, pystynkö? Mutta olen ajatellut, että jos muut voivat, miksi minä en voisi.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimukseni uskottavuuden ja luotettavuuden vuoksi olen pyrkinyt sisällyttämään mahdollisimman paljon suoria lainauksia aineistosta, sen sijaan että olisin lähtenyt sitä referoimaan. Täten lukijalla on edessään analyysin alkuperäinen aineisto referoidun koosteen sijaan. Tutkimukseni vastaavuutta ja uskottavuutta olen rakentanut kuvaamalla analyysiprosessiani avoimesti sekä linkittämällä tutkimukseni teoriataustan, analyysimenetelmän ja tutkimuskysymyksen perustellusti toisiinsa.

Analysoimani aineisto oli varsin pieni, joten sen perusteella tehtyjä havaintoja ei ole mahdollista yleistää. Analyysin tulokset antavat kuitenkin osviittaa hyödyllisistä jatkotutkimusaiheista. Ammatillisen segregaation purkamiseksi on muun muassa mietitty, miten sukupuoliroolit ja sukupuolistereotyytiat vaikuttavat koulutus- ja uravalintoihin. Olisi mielenkiintoista tarkastella, miten nuo sukupuolittuneet roolit ja stereotyytiat ohjaavat tyttöjen ja naisten saamaa palautetta opinnoissa sekä työelämässä. Olisi myös mielenkiintoista selvittää, miten tuo palaute vaikuttaa heidän omakuvaansa ja uskomuksiinsa minäpystyvyydestään. Uskon, että tyttöjen ja naisten saamalla palautteella on merkitystä heidän koulutus- ja uravalintoihinsa, ja mielestäni olisikin tärkeää kartoittaa sen roolia segregaation purkamisessa.

Naisen roolia ja asemaa työelämässä tutkittaessa on mielestäni tärkeää lähestyä aihealuetta muutoinkin kuin tilastojen valossa. Tässä tutkimuksessa olen diskurssianalyysin avulla tuonut esille kuvauksia naisen rooleista ja naisten kokemuksia työelämästä. Näiden kuvausten ja kokemusten avulla voidaan tulla tietoisiksi ja tunnistaa niitä epäkohtia, joita naiset edelleen työelämässä kokevat. Ne voivat palvella muutostyön lähtökohtana muun aiheesta tehdyn tutkimuksen rinnalla. Sosiaalialalla tämä voi tarkoittaa laaja-alaisempaa ymmärrystä yhteiskunnallisesta kontekstista, jossa asiakas miettii koulutus- tai työuravalintojaan. Se voi auttaa jäsentämään asiakkaan työelämässä kohtaamia ongelmia sukupuolen näkökulmasta. Sosiaalialan ammattilainen voi myös itse tämän ymmärryksen valossa pohtia omaa

alaansa ja siinä ilmeneviä epäkohtia sekä pyrkiä tietoisesti tuomaan niitä esille ja toimimaan niiden muuttamiseksi.

8 Lähteet

Havula, I. 2020. 6. luokkalaisten unelma-ammattit ja ammatteihin liittyvät sukupuolikäsitykset. Turun yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 22.12.2021. Saatavissa https://www.utu-pub.fi/bitstream/handle/10024/149839/Havula_Inga_opinnayte.pdf?sequence=

Hearn, J., Lämsä, A-M., Biese, I., Heikkinen, S., Louvrier, J., Niemistö, C., Kangas, E., Koskinen, P., Jyrkinen, M., Gustavsson, M. & Hirvonen, P. 2015. Tasa-arvon mahdollisuuksia avaamassa. NaisUrat-hankkeen loppuraportti. Helsinki: Edita Prima Ltd. Viitattu 1.5.2022. Saatavissa http://ekvalita.fi/uploads/images/NaisUrat_loppuraportti.pdf

Jokinen, A. 2004. Diskurssianalyysin kourissa. Sotilasteksteissä muotoutuva miehisuus. Teoksessa Liljeström, M. (toim.) Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta. Tampere: Vastapaino, 191- 208.

Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. 2016. Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 25-47.

Juhila, K. & Suoninen, E. 2016. Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 445-462.

Jyväskylän yliopisto. 2020. Minäpystyvyys. Viitattu 10.2.2022. Saatavissa <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/tutkimus/hankkeet-projects/matematiikan-maailmaan/tietomateriaalit/minapystyvyys>

Kaarenoja, V. & Rämö, A. 2020. Tytöt. Suomalaisen tasa-arvon perusteet. Helsinki: Siltala.

Kakkonen, O. 2016. Lasten ja nuorten matemaattinen minäpystyvyys. Itä-Suomen yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 18.4.2022 Saatavissa https://luma.uef.fi/wp-content/uploads/sites/11/2018/03/Kakkonen_Oona_gradu.pdf

Korvajärvi, P. & Heiskanen, T. 2019. Ikkunoita työelämän tasa-arvoon sukupuolen näkökulmasta. Teoksessa Heiskanen, T., Syvänen, S. & Rissanen, T. (toim.) Mihin työelämä on menossa? – tutkimuksen näkökulmia. Tampere: Tampere University Press, 267-301. Viitattu 1.5.2022. Saatavissa <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/23643/978-952-359-006-9.pdf?sequence=1#page=22>

Koskiluoma, K. 2018. Sukupuolittuneet työmarkkinat vaikuttavat vahvasti palkkapolitiikkaan. Talentia-lehti. Viitattu 22.9.2021. Saatavissa <https://www.talentia-lehti.fi/sukupuolittuneet-tyomarkkinat-vaikuttavat-vahvasti-palkkapolitiikkaan/>

Koskinen Sandberg, P. 2016. Palkkojen sukupuolittunut politiikka. Sukupuolentutkimus 2016/4. Viitattu 27.12.2021. Saatavissa https://helda.helsinki.fi/dhanken/bitstream/handle/123456789/176787/ST_lehti042016_K_Sandberg_1.pdf?sequence=1

Kuja-Panula, M. 2019. Yksi muutos voisi lisätä merkittävästi työelämän tasa-arvoa –Asian-tuntija: “Emme voi luottaa työnantajien ymmärtäväisyyteen”. Duunitori. Viitattu 24.4.2022. Saatavissa <https://duunitori.fi/tyoelama/sukupuolten-tasa-arvo>

Lehto, L. 2021. “Eka mielikuva mikä tulee mieleen sanasta pomo, johtaja on ilkeä lihava mies.” Haastattelututkimus nuorten ammattikäsitteistä sukupuolittuneiden työmarkkinoiden konteksteissa. Turun yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 23.12.2021. Saatavissa https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/152100/Lehto_Laura-Leena_opinayte.pdf?sequence=1

Melin, H. & Saari, T. 2019. Työn ja työelämän tutkimuksen muuttuvat maailmat. Teoksessa Heiskanen, T., Syvänen, S. & Rissanen, T. (toim.) Mihin työelämä on menossa? Tutkimuksen näkökulmia. Tampere: Tampere University Press, 21-48. Viitattu 1.5.2022. Saatavissa <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/23643/978-952-359-006-9.pdf?sequence=1#page=22>

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. Helsinki: International Methelp Ky.

Niikko, A. 2018. Dekonstruktio kvalitatiivisessa tutkimuksessa: piilomerkitysten ja ristiriitojen etsintää ja tulkintaa. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalla tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS- kustannus, 88-105.

Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. 2019. Uusi kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.

Pulkkinen, J., Tolvanen, A. & Rautopuro, J. 2018. Sosioekonominen tausta, motivaatio ja minäpystyvyys luonnontieteiden osaamisen selittäjinä tytöillä ja pojilla. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 10.2.2022. Saatavissa <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/59895/1/pulkkinentolvanenrautopuropisa%20pintaa%20syvemmalta.pdf>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. KvaliMOTV- menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Viitattu 26.9.2021. Saatavissa https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/kvali/L7_3_6_1.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. KvaliMOTV- menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. Viitattu 26.9.2021. Saatavissa https://www.fsd.tuni.fi/metodologia/metodologia/kvali/L5_6.html

Saunavaara, E. 2018. Sukupuoliroolien ja sukupuolistereotyyppien rakentuminen kuudesluokkalaisten tulevaisuuskuviissa. Oulun yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 22.9.2021. Saatavissa <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201805312020.pdf>

Segli. #kaikkien duuni. Viitattu 26.9.2021. Saatavissa <https://www.kaikkienduuni.fi/>

Sohlo, P. 2021. Patriarkaalin maskuliinisuus yhä naisten työmarkkina-aseman jarruna- Mikä on ILO:n rooli muutoksen edistämässä? Työelämäntutkimus. Viitattu 30.4.2022. Saatavissa <file:///home/chronos/u-a47ba9c86f321425b9713d3465c18f2a1d607fae/MyFiles/Downloads/102883-Artikkelin%20teksti-186465-1-10-20210305.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö. Samapalkkaisuus. Viitattu 27.12.2021. Saatavissa <https://stm.fi/tasa-arvo/samapalkkaisuus>

Stammeier, J. 2018. Ihminen ja naisihminen- kielen piilomerkitykset paljastavat ajattelumme: sisältääkö sinun puheesi piilotasoja? Yle Docventures. Viitattu 26.9.2021. Saatavissa <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/09/17/ihminen-ja-naisihminen-kielen-piilomerkitykset-paljastavat-ajattelumme>

Tanhua, I. 2019. Ammattien sukupuolenmukaisen eriytymisen syyt ja mahdollisuudet lieventää eriytymistä ammatillisissa oppilaitoksissa. SEGLI- hankkeen tutkimusraportti. Viitattu 22.9.2021. Saatavissa http://wom.fi/wordpress/wp-content/uploads/2019/08/Tutkimusraportti_SEGLI_Tanhua_2019.pdf

Tanner, N. 2014. Naisten ja miesten erilainen asema työelämässä- Tasa-arvoisen työelämän sudenkuopat. SAK:n työolobarometri 2014. Tasa-arvoraportti. Viitattu 30.4.2022. Saatavissa <https://www.sak.fi/aineistot/tutkimukset/naisten-ja-miesten-erilainen-asema-tyoelamassa-tasa-arvoisen-tyoelaman-sudenkuopat>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Koulutuksen sukupuolen mukainen segregatio. Viitattu 22.9.2021. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvontila/koulutus-ja-kasvatus/koulutuksen-sukupuolen-mukainen-segregatio>

Teräsaho, M. & Soronen, S. 2020. Media voi tukea nuoren ammatinvalintaa sukupuolitietoisella viestinnällä. Weallfinland.fi. Viitattu 25.9.2021. Saatavissa <http://weallfinland.fi/media-voi-tukea-nuoren-ammatinvalintaa-sukupuolitietoisella-viestinnalla/>

Tiusanen, M-L. 2021. Motivoituminen toisen asteen jälkeisiin jatko-opintoihin. Itä-Suomen yliopisto. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 31.3.2022. Saatavissa https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/25979/urn_nbn_fi_uef-20211238.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Toivonen, T. & Rissanen, J. 2019. Suomessa on vallalla yhä jako naisten ja miesten töihin- katso, miten alat ovat juuttuneet sukupuoliin. Yle Uutiset. Viitattu 22.9.2021. Saatavissa <https://yle.fi/uutiset/3-1063182>

Tuomela, M. 2021. "Koskaan ei voi olla varma, että osaako sitä oikeasti mitään vai kuvitte- leeko vain." Huijarisyndrooma kognitiivisena vinoumana työelämään siirtyneillä yliopisto- opiskelijoilla. Tampereen yliopisto. Kandidaatintutkielma. Viitattu 17.3.2022. Saatavissa <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/132250/TuomelaMilla.pdf?sequence=2>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Viitattu 28.12.2021. Saatavissa <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Purkutalkoot: Nuorten koulutusvalintojen taustat ja keinot koulutus- ja ammattialojen sukupuolisegregaation lieventämiseksi. Viitattu 26.9.2021. Saatavissa <https://tietokayttoon.fi/-/purkutalkoot-nuorten-koulutusvalintojen-taustat-ja-keinot-koulutus-ja-ammattialojen-sukupuolisegregaation-lieventamiseksi>

Liite 1 Analyysin aineistona käytetyt Trendi-lehtien artikkelit

1. Minun vuoroni loistaa (s. 18-22, 7/2020) Jenny Tillander
2. Vapaa kuin Vikman (s. 24-31, 7/2020) Erika Vikman
3. Tienraivaaja (s. 30-35, 8/2020) Sanna Marin
4. Erittäin hyvä, ei täydellinen (s. 32-39, 9/2020) Karita Tykkä
5. Miisan valinta (s. 26-33, 1/2021) Miisa Rotola-Pukkila
6. Paras hetki ideoille (s. 19, 2/2021) Milla Westerling
7. Valmentaja Maija (s. 30-36, 2/2021) Maija Vilkkumaa
8. Onnea ja menestystä (s. 26-32, 3/2021) Anni Hautala
9. Enemmän kuin ihana (s. 26-33, 4/2021) Janna Hurmerinta
10. Vesalalla on asiaa (s. 36-43, 5/2021) Paula Vesala
11. Tie huipulle (s. 30-37, 7/2021) Lotta Hintsa
12. Sannin opit (s. 26-33, 8/2021) Sanni Kurkisuo
13. Mitä mielessä Ujuni? (s. 28-35 9/2021) Ujuni Ahmed

